

FORHANDLINGER

i

Videnskabs-Selskabet

I CHRISTIANIA

Aar 1862.

Med 4 lithographerede Plader

Mo. Bot. Garden,
1895.

Christiania 1862.

Trykt hos Brøgger & Christie.

I Commission hos Boghandler J. Dalsgaard

Forhandlinger

i

VIDENSKABSSELSKABET 1863.

Den 9de Januar. Møde i den philosophisk-historiske Classe.

Hr. Monrad gjorde endeel Bemærkninger i Anledning af *Hr. Welhavens* Foredrag i det foregaaende almindelige Møde over Kunstens Oiemed. *M.* søgte navnlig at vise: 1) at selv om man indrømmede den meddeelte historiske Oversigt, at Begrebet om det Skjønne som Kunstens Formaal kun seent og ligesom udenfra var kommet til Bevidsthed, saa modbevistes ikke dermed den nyere Æsthetiks Berettigelse til at opstille det som et Cardinalbegreb, da Grundene herfor overhoved ere indre, logiske, ikke udvortes historiske; 2) at den af *W.* opstillede Definition („det Charakteristiske i Stemning“) enten vil, skjønt dunklere, sige det Samme, som indeholdes i Begrebet om det Skjønne, eller, hvis den skal sige noget Andet, forfeiler Sagens egentlige Kjerne.

Da *Hr. Welhaven* herimod søgte at forsvare og yderligere begrunde sin Synsmaade, opstod en Discussion, som fortsattes en Tidlang mellem de nævnte Herrer.

Hr. Holmboe holdt et Foredrag, hvori han paaviste, at de smaa Heste- og Oxe billeder af Kobber og Bronze, som opbevares i Museerne i Christiania og Bergen, ere Vægtlodder fra Middelalderen. Sit Foredrag har han udgivet som Universitetsprogram

Periode viser sig ikke i disse Afvigelser, men derimod, som man maa vente — paa Grund af Coefficienten ($S_9 - S_2$) til Faktoren f — aldeles udpræget i Forskjellen mellem Værdierne af Declinationen, beregnede efter Formel I og Formel II, der findes anførte i følgende Tabel.

Tab. X.

Formel I — Formel II.

1842	— 4."6	
43	— 1.4	
44	— 16.5	Min.
45	+ 2.6	
46	+ 5.6	
47	+ 63.1	
48	+ 99.8	Max.
49	+ 89.8	
50	+ 78.7	
51	+ 23.4	
52	+ 34.4	
53	+ 33.7	
54	+ 7.8	
55	— 8.3	
56	— 17.5	Min.
57	— 4.8	
58	+ 64.0	
59	+ 82.2	Max.
60	+ 78.6	
61	+ 60.2	
62	+ 39."1	

Hr. Sars gav nogle Tillæg til sine i et foregaaende Møde meddeelte Iagttagelser over de mærkværdige, paa Bugsiden af Thysanopoda beliggende Sandseredskaber, og anmeldte ved samme Leilighed Opdagelsen af to nye norske Arter af denne Krebsdyrslægt.

Siden min tidligere Meddelelse herom har jeg haft Leilighed til hos en af min Søn i Bundefjorden ved Christiania funden ny

Art af Thysanopoda, som jeg har kaldet *T. Raschii* efter min Ven og Collega Professor Rasch, at undersøge hine som Sanderedskaber tydede Organer i levende Tilstand. Deres Beliggenhed er i alle Henseender overensstemmende med den før beskrevne hos *Thysanopoda norvegica*.

Kapselen, som ikke viste den hos Spiritusexemplarer af *T. norvegica* bemærkede „svagt ringdannede transversale Indsnøring“ (som maaskee kun er en Følge af Spiritussens Indvirkning), er i hele dens øverste Deel, som udgjør lidt mere end en Halvkugle, beklædt med et tyndt Lag af mørk-blodrødt Pigment, som ophører nedentil med en skarp cirkeldannet Grændse, medens den nedenfor denne Grændse værende Deel, som udgjør lidt mindre end en Halvkugle, er fri for Pigment og aldeles gjennemsigtig, kun med et yderst svagt guulagtigt Anstrøg. Naar Kapselen betragtes nedenfra, sees derfor det indeni den beliggende lindsedannede Legeme at skinne meget klart igjennem og vise hele dets nederste brede Side; ved Betragtning fra Siden sees derimod kun den nederste Halvdeel omtrent af dette Legemes smale Side, idet sammes øverste Deel skjules af Kapselens uigjennemsigtige Pigment. Kapselens Indhold syntes nedenfor den glindsende Ring at bestaae af en tynd vandklar Vædske, men ovenfor den af et mere geleeagtigt, noget seigt, ligeledes vandklart Legeme, hvilket ikke alene fylder den skaaldannede Huds Huulhed, men (ved Adskillelsen af begge Kapselens Halvkugler) endog rager frem nedenfor samme med hvælvet Overflade eller, med andre Ord, det har omtrent Form af en Kugle. I Midten af denne bemærkedes fine parallelle Traade, sandsynlig Nerveelementer, at løbe ovenfra nedad i Retning imod det lindsedannede Legeme, hvilket med sin øverste Halvdeel ligger indleiret i Kuglen, medens dets nederste Deel rager frit frem over sammes nederste Flade. Det lindsedannede Legeme er gjennemsigtigt, farveløst, og bryder Lyset stærkere end nogen af de andre Dele af Organet; det er forresten af ganske den samme regelmæssige tykke Lindseform som hos *T. norvegica*, kun forholdsviis endeel større, idet dets større Diameter udgjør omtrent Halvdelen af Kapselens. Ved at

udtage dette Legeme af Kapselen og bringe det under Compressoriet, bemærkedes det at være, ikke steenagtigt (kalkagtigt eller krystalliniskt), men af en blød, dog ret fast og seig Beskaffenhed, idet det lod sig sammentrykke indtil det Dobbelte af dets sædvanlige Diameter uden at gaa itu eller tabe den cirkelrunde Form, som det, seet fra dets brede Sider, har. Det angribes heller ikke af Syrer, er altsaa ikke nogen Otolith, men viser hellere Lighed med Lindsen i Øiet hos høiere Dyr.

Paa Kapselen bemærkedes undertiden enkelte, som uregelmæssige Pletter sig visende, pigmentfrie Steder, og disse viste en stærk metallisk, grønlig eller grønguul Glands. Aabenbart bliver den i min tidligere Meddelelse omtalte, paa Kapselens øverste Halvdeel eller rettere paa den skaaldannede Hud udbredte perleagtige eller opaliserende Glands hos Spiritusexemplarer af *T. norvegica* synlig derved, at Pigmentet ved Spiritussens Indvirkning opløses og forsvinder.

Ganske lignende, livlig blodrødt Pigment som det ovenfor beskrevne findes ogsaa i de omhandlede Organer hos en anden ny Art, *T. nana*, og, efter min Søns Iagttagelser, ligeledes hos levende Exemplarer af *T. norvegica* fundne af ham ved Drøbak paa 50 Favnes Dyb. Dana's Afbildninger af flere Arter af hans saa nær ved Thysanopoda staaende Slægt *Euphausia* (Wilkes Exploring Expedition) vise ogsaa ganske det Samme, skjøndt den amerikanske Forsker, dog uden nøiere at begrunde denne sin Mening, holder de omhandlede Organer for Kjærtler.

Spørge vi nu sluttelig, til hvilken Sands vi med størst Rimelighed skulle henføre disse mærkværdige Organer, saa synes Svaret, efter de ovenfor meddeelte Oplysninger, neppe mere at være tvivlsomt. De kunne ikke længere holdes for Høreredskeer, da det nu er paaviist, at det i dem indsluttede lindsedannede Legeme ikke er nogen Otolith. „At betragte dem som Øine, siger Krøyer (l. c. p. 295), synes man ikke berettiget til, ikke just fordi Slægten Thysanopoda har to store sammensatte Øine paa sædvanligt Sted, eller fordi deres Beliggenhed vilde være meget abnorm; men især fordi de ganske savne Pigment.“ Denne sidste

Hindring for at betragte dem som Synsorganer falder nu ogsaa bort ved Opdagelsen af, at de i levende Tilstand ere forsynede med et rigeligt, livligt farvet Pigment. De maae følgelig ansees for Øine: Kapselen er Øieæblet, dens pigmenterede øverste Halvkugle Sclerotica med Choroidea, dens transparente nederste Halvkugle Cornea, Ringen maaskee en Iris, det indsluttede lindsedannede Legeme en virkelig Lindse. I Modsætning til de to store paa Hovedet anbragte sammensatte Øine med en Cornea af talrige sexkantede Facetter ere de otte paa Dyrets Bugside beliggende Organer altsaa at betragte som enkelte Øine, ligesom begge Slags forekomme tilsammen hos talrige Arthropoder, skjøndt altid paa eller ved Hovedet. medens det sidste Slags hos Thysanopoda (og Euphausia) paa en abnorm Maade er beliggende paa Bugsidens af Thorax og Abdomen og saaledes noget lignende til hvad der finder Sted hos nogle Annelider, navnlig Slægten *Polyophthalmus Quatrefages*, hos hvilken der findes et Par Øine paa hvert Kropsegment.

Endnu mere abnorm og fremfor Alt mærkværdig er dog i disse enkelte Øine hos Thysanopoda Forekomsten af et særegent, fra Cornea adskilt lysbrydende Organ, som morphologisk er at ligne med Lindsen i Øiet af høiere Dyr; thi et saadant fattes, som bekjendt, ikke alene hos alle Crustaceer, men endog hos alle hidtil bekjendte Arthropoder, idet det her bliver erstattet ved andre Indretninger, navnlig ved Kroppens over Øiet hengaaende chitiniserede Integument, som her er pigmentfrit og træder istedetfor en Cornea og i mange Tilfælde ved Fortykkelse indad- eller udadtil bliver til et lysbrydende, lindselignende Organ, skjøndt meget forskjelligt fra de høiere Dyrs Lindse.¹

¹ Senere Anmærkning.

Mere end et halvt Aar efter denne Meddelelse erholdt jeg det (den 4de September udgivne) 3die Hefte af Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie for 1863, hvori Prof. Claus beskriver de omhandlede Organer af en ny Art *Euphausia*, i det Væsentlige overensstemmende med de ovenfor anførte Iagttagelser. De tydes ligeledes af ham som Øine.

Af de to ovenfor nævnte, nylig opdagede, nye norske Arter af Thysanopoda vedføies her, indtil en udførligere Beskrivelse kan gives, følgende foreløbige Diagnose, som nærmest gaaer ud paa at fremhæve den indbyrdes Forskjel mellem de 3 norske Arter:

Thysanopoda Raschii Sars, nov. spec.

Rostrum frontale triangulare, apice paululum ante insertionem pedunculorum oculorum porrecto.

Aculeus parvus utrinque in margine infero laterali scuti dorsalis ante mediam longitudinem scuti situs.

Articulus ultimus (tertius) pedunculi antennarum interiorum penultimo longior; primus, longitudine illos junctos fere æqvans, lobo cutaceo erecto nullo.

Appendix foliiformis antennarum exteriorum lanceolata, pedunculo longior, apice ad mediam longitudinem ultimi articuli pedunculi antennarum interiorum porrecto.

Articulus ultimus (septimus) pedum thoracicorum secundi paris penultimo tenuior, apice attenuato, rotundato.

Pedes thoracici octavi paris rudimentarii, minimi, iis *T. norvegicæ* simillimi, setis nonnullis tenuissimis ad apicem amborum articulorum; palpo nullo.

Branchiæ, septem paria (in omnibus pedibus thoracicis primo pari excepto præsentis), structura illi *T. norvegicæ* simili sed multo simpliciore. Branchia parium quinque anteriorum indivisa, serie simplice filorum branchialium paucorum (7—8) obsita, septimi paris, omnium maximi, in duos ramos divisa, alterum (exteriorem) solummodo uno latere ramis ornatum 3—4 secundariis brevissimis, serie simplice filorum 9—10 obsitis, alterum (interiorem) absque ramis secundariis, filis minus regulariter positis obsitum.

Ad apicem appendicis caudalis intermediæ utrinque aculeus mobilis validus basi non longe ascendente (seu margini laterali appendicis connato).

Laminæ caudales laterales (sextum pedum abdominalium par) longitudine fere æqvales, appendice caudali intermedia aliquantum breviores.

Oculi accessorii simplices velut in *T. norvegica*.

Longitudo animalis 14^{mm}, scuti dorsalis 4^{mm}, abdominis 10^{mm}.
Habitat in Bundefjord sinus Christianiensis in profunditate
40 orgyrum.

Thysanopoda nana Sars, nov. spec.

Rostrum frontale velut in *T. Raschii*.

Aculeus parvus utrinque in margine infero laterali scuti dorsalis pone mediam longitudinem scuti situs.

Articulus ultimus pedunculi antennarum interiorum penultimo brevior; primus longitudine illos junctos fere æqvans, ad extremitatem dorsalem lobum gerens cutaceum, transverse positum, erectum, late lanceolatum, apice acuminatum, laciniis nullis.

Appendix foliiformis antennarum exteriorum lanceolata, pedunculo longior, apice ad extremitatem penultimi articuli pedunculi antennarum interiorum porrecto.

Articulus ultimus (septimus) pedum thoracicorum secundi paris latitudine penultimum æqvans, apice oblique truncato.

Pedes thoracici septimi paris anterioribus breviores et modo quadriarticulati.

Pedes thoracici octavi paris velut in *T. Raschii*, sed setis nullis ad apicem articuli secundi.

Branchiæ, septem paria, iis *T. Raschii* simillimæ, parium quinque anteriorum indivisæ, serie simplice filorum branchialium paucorum (6–8) obsitæ, paris sexti ramo laterali brevissimo ornatae, filis 9, paris septimi prorsus ut in *T. Raschii*.

Appendices caudales omnes velut in *T. Raschii*.

Oculi accessorii simplices velut in prioribus.

Longitudo animalis 11^{mm}, scuti dorsalis 3^{mm}, abdominis 8^{mm}.

Habitat in Bundefjord et ad Drøbak sinus Christianiensis, nunc in profunditate 50 orgyrum, nunc prope superficiem maris natans.

Hr. Chr. Boeck omhandlede Spørgsmaalet om, hvad der kan forståes ved Udtrykket Individ.

I et foregaaende Møde — udenfor Forhandlingerne — yttrede et af Selskabets Medlemmer Ønske om, at man engang ved Lei-